

Tizenhárom almafa

1

Tudni kell, hogy mikor az Úristen népek s országok dolgát rendezte volt a földön, Erdélyről ügyesen megfeledkezett. Azóta is szokásban maradt, hogy megfeledkezzenek róla, valahányszor adódik.

Szóval az Úristen éppen elkészült a maga munkájával, s kedvtelve szemlélgette a világot, mikor megszólalt mögötte a legöregebb főangyal. Egy olyan nagybajuszú, időt-töltött főangyal volt ez, olyan törzsőrmesterféle. Azért volt szabad neki megszólalnia.

- Uram - mondotta -, valami még nincsen készen!

- S az mi lenne? - nézett az Úristen csudálkozva legvénebb szolgájára.

Az pedig kivette szájából a csutorás pipát s odabökött vele Erdély felé.

- Ahunn-e! Még nincsen rajta senki!

Az Úr odanézett, s abbiza lakatlan volt egészen. Pedig csudaszép kis országnak ígérkezett, tiszta vétek lett volna pusztába hagyni.

- No, várj csak - mondta s elkezdett kotorni a zsebeiben.

Talált is egy marékraláló magyart még, azokat leszórta a völgyekbe. A másik zsebében valami maradék románokra bukkant, azokkal meg behintette a hegyeket.

- Így, ni - mondotta -, ezzel is megvagyunk. De a vén angyalcseléd csak csóválta a fejét. - Már pedig ejszen hibádzik még valami.

- Hibádzik? Mi a szemed világa hibádzik? - hökkent meg az Úr. - Hásze emberek, azok most már vannak, instálom - okoskodott a vén főangyal -, de ki fog ott dolgozni?

- Mi? Hogy ki fog dolgozni? Hát a magyarok a völgyekben s a románok a hegyek között!

De az öreg csak csóválta a fejét.

- A magyarok? Azok uraskodni fognak. A románok? Azok hanyatt hevernek s bámulják leptiben a felhőket. Ami ráérő idejük pedig az uraskodásból s a felhőbámulásból marad, azt eltöltik azzal, hogy kergetik egymást. Valakinek dolgozni is kell!

Erre az Úristen nagy bosszúsan benyúlt a lábízsebébe, s kirángatta onnan a szászt.

- Na - lökte oda bosszúsan a magyarok s a románok közé -, itt van, ni. Ez majd dolgozik helyettük is!

De a vén okvetetlenkedő újra csak megvakarta a fejét.

- Hásze jó, jó. Ez megvolna. De valami azért még mindég hibádzik!

- Mi a keserűség hibádzhatik most már? - mérgelődött meg az Úr ekkora konokságon.

- Hásze idenézz, Uram - bökdöste pipáját az öreg főangyal Erdély felé -, a magyar uraskodik és veszekszik a románnal. A román bámulja a felhőket és veszekszik a magyarral. Na ugye? A szász, az dolgozik, ez igaz s a veszekedésben mindég amellé áll, amelyik éppen erősebb. Na de kinek lesz haszna belőle? A szász, az fősvény, Uram, annak szőrös a lelke! Köll még valaki, akinek esze is legyen, meg szíve is s a munkához is értsen valamicskét, mert különben elviszi az ördög az egészét!

Erre már az Úristen sem mondhatott egyebet, minthogy ez éppen így igaz, s mivel pedig a zsebeiben már nem volt semmi, amit elővehetett volna, hát megteremtette a székelyt.

Így kerültek a székelyek oda Háromszékbe, a Feketeügy mellé, s így adódhatott, hogy Táncos Csuda Mózsit pásztornak szerződtették a kommandói erdőkhöz. Ennek a Mózsinak ördöngös tudományai voltak s akkora híre, hogy a brassói prefektus is eljött hozzá vadászni egyszer. Mert hogy szavamat ne vétsem, akkor éppen a románok voltak fölül a veszekedésben, s a főispánt prefektusnak szólították. Ami azzal a különbséggel járt, hogy a felhőbámulók uraskodni tanultak, s az uraskodók felhőt bámulni.

Szóval Trandafir Jonel úr, a brassói prefektus, felment vadászni a Kommandóra, Táncos Csuda Mózsizhoz. Medvét akart lőni mindenáron, hogy eldicsekedhessék vele a mandulaszemű, szép Duduicának. Ebbeli szándékához fölvitt magával egy szép nagy sátrat, fölfújható gumipadlóval, két láda sört, kis hordó bort és sok üveg pálinkát. Meg ennivalót persze, rogyásig. Na meg a mandulaszemű Duduicát.

A fölfújható padlójú sátorban kellemesen telt páros állapotban az idő, s Mózsi szegény nem győzte vágni a fát, rakni a tüzet, sütni a húsokat. A medvéről egyelőre nem esett szó. Trandafir úr, akinek a neve a románok között rózsát jelentett, kivirult valójában a jó

fenyveslevegőben, akár egy szép kövér bazsarózsa.

Úgy a negyedik napon aztán mégis elővette Mózsit:

- Te Csuda! Van-e itt medve?

- Hát hogy a francba ne vóna! - sértődött meg az erdők embere. - Aztán merrefele van?

- Merre? Hát erre is, arra is. Mindenfele. De legfőképpen mégis az Ördög Púpjánál.

- Hát akkor én majd elvadászgatok egyelőre szépen itt a sátor körül - döntötte el végül is a prefektus a kérdést -, te pedig nézz ki az Ördög Púpja felé és lőj nekem egy medvét. Érted-e? Viheted a puskámat is. De legyen eszed hozzá, hogy úgy nézzen ki a dolog, mintha én lőttem volna. Olyan ajándékot kapsz, hogy soha el nem felejtéd!

Több se kellett Mózsinak. Úgy rávetette magát az Ördög Púpjára, hogy még estére se tért vissza, éjszakára se. Vághatta a prefektus úr maga a fát, főzhette a tokányt Duduica kisasszony a saját harmatos kezével. Mózsi nem mutatkozott. De reggel, még föl se kelt a nap, ott volt a sátor előtt.

- Hé! Tessék fölkelni, prefektus úr! - rázta meg a ponyvát. - De sietve ám!

- Mi...?! He...?! - riadt föl Trandafir Jonel úr a Duduica mellől. - Itt a medve!

- Hol?! - szökött ki nagy ijedten a takarók alól, szegény Duduica meg úgy elkezdett visítani, mintha máris ott lett volna Jonel úr előbbi helyén a nagy, szőrös medve.

- Az Ördög Púpján - nyugtatta meg Mózsi a románok főispánját. - Az más - békélt meg a kivörösödött úr ezzel a tényállással. Hát, ha ott van, akkor az egészen más.

- De tessék ám jönni most azonnal - vágott Mózsi a szemivel -, hadd mutassam meg a fekvésit a komának! Aztán majd oda tetszik menni, s egyhelyben agyon tetszik durrintani őkelmét!

- Gyerünk! - lelkesedett föl Jonel úr a szapora kacsingatásoktól. Duduica, gyere te is! Nézd meg, hogyan kell elbánni a medvékkel! Sebtiben öltöztek, a reggelit is éppen csak békapták. Váltig no- szogatta őket Mózsi. Olyan volt a szép orcájú kisasszony azon a reggelen, akár a kezes bárány. Szót is alig ejtett, csak bámulta nagyra nyílt szemekkel a hős Trandafir Jonel urat, aki lám, füttyörészve indul megküzdeni a vérszomjas fenevaddal.

Kissé kényelmetlen volt ugyan, hogy a vérszomjas fenevad éppen az Ördög Púpját választotta vérre szomjazása helyéül, mert odáig bizony gyalogolni kellett jócskán, s még mászni is, rusnya sziklás helyeken, bozótok és szedertüskék között. Nyögött és sóhajtozott Jonel úr a tulajdon hasa mögött, ócsárolta is néha haragjában a hegyet, de Mózsi erre is kioktatta.

- Hajjaj. Aki fél a víztől, nem eszik halat!

Egyszer aztán egy irdatlan sűrű fenyves széliben megállott. - Meg vagy-e töltve a puska?

Jonel úr széles ábrázata színpadiasan elkomorult. Levette válláról a puskát, nagy gonddal megtöltötte. A zár kattant. Mózsi rosszállólag mordult föl.

- Halkabban, teremtsit a kezinek! Meghallja a medve! Ragyogott a prefektus úr arca a belső örömtől. Ez igen, ez a Mózsi! Ez érti a dolgát! Úgy megjátssza, kipontozza, mintha csak Isten őrizze meg a gonosztól! - valóban élne még az a medve, amelyikkel neki most meg kell küzdenie. Duduica kisasszony sápadt rémülettel figyelte a nagy készülődést.

- Őt itt hagyjuk kint, ugyebár? - mutatott rá Jonel úr.

- Hogy is gondolhat ilyet! - szörnyülködött Mózsi. - Hátha még beléje botlik valami rusnya barom? Itt csupa medve ez a hegy!

- Jézusmáriám! - remegett a leányzó. - Nem kellene inkább visszatérni, Jonelem, mézecsém...?

- Ugyan - ráncolta össze a homlokát Mézecske, Trajántól örökölt hadvezéri göggel -, gyere csak mögöttem, majd én megvédelek! Mózsi pedig osztotta a tanácsokat:

- Aztán ide figyeljen! Ahogy a medve föláll, lőjön a szügyibe. De jól célozzon ám és gyorsan. Ha Istent üsmer, mert másként megeshetik, hogy lerohan bennünket a rusnya féreg, s akkor ízekre szed, mint a csutakot! Na, gyűjjenek! De zaj nélkül, hallják-e?

Ezzel elindultak be a sűrűbe. Minden ágat külön hajlítgatott félre ez az ördögös Mózsi. Megjátsszotta a dolgát, még túlságosan is, és bár szentül tudta Jonel úr, hogy csak színház az egész, mégis végigfutott olykor hátán a hideg. Mert titokzatos homály volt a sűrű fenyők között, nagy zöld páfrányok alatt korhadt fatörzsek, fekete csutkók s otromba sziklák heverték és ijesztgették a szemet.

- Ha felkél, azonnal tessék ám löni - suttogta Mózsi -, most tessék csak előre menni. Lassan. Tessék vigyázni! Ott aluszik őkelme a nagy kőszikla tövén...

Nemhogy a kisasszony, de még prefektus úr szívét is megszorongatta valami, olyan

titokzatosan csinálta Mózsi a mókát.

- Ott ni, nem lássa...? Ahol a fatuskó vége van... most megmozdította a fejét...! Teremtésit a szeminek, nem lássa...?

Hadd legyen vége a mókának, gondolta Trandafir úr, azzal vállához emelte a puskát és előregrott a páfrányok közé.

- Kelj föl, Nyikuláj! - üvöltötte el magát tele torokból, és vaktában rásütötte a fegyvert a fekete sziklára.

Hát akár Nyikuláj volt a neve, akár nem, de a medve, az föl is kelt abban a pillanatban. Nem a szikla töviből ugyan, ahol Mózsi ígérte, hanem alig néhány lépésnyire tőlük, a páfrányok közül. Akkorát fújt és olyant mordult, hogy Jonel úrról majd leesett a nadrág.

- Jaj, anyám! - sikkantotta el magát Duduica kisasszony, és a Mózsi vállára ájult.

Mózsi pedig fél kézzel a kisasszonyt markolta, másik kezével pedig a prefektus úr hátát öklözte veszekedett izgalmában.

- Lőjön rá még egyet! Lőjön!

A medve ijedtiben nekiszaladt fejével a sziklának, ettől kissé elszédült és kalimpálva csapkodott maga körül. Majd egy pillanatra mereven megállt, ránézett Trandafir úrra és nagyot bődült. Aztán törve-zúzva eliramodott.

- Lőj már, Isten prefektusa! - bődült föl Mózsi is, és ettől szinte még jobban megijedt Trandafir úr, mint a medvétől. Rémületében fölkapta a puskát és rásütötte a fákra.

- Na - nyögött föl Mózsi -, vaj egyet eltalált maga is. Hát ide figyeljen, én elmegyek a nyomán, maga pedig várjon itten. Fogja meg ezt - s nyújtotta oda az alélt leányzót. Azzal már ment is a medve után.

Duduica felsóhajtott s leroskadt a mohára, mint egy hervadt virág, akiről lemosta a színeket az öregség. Melléje roskadt Jonel úr is. Zsebkendővel törülgette verejtékes homlokát, gyomra émelygett s úgy reszketett benne a lélek, akár a téli kísértet.

- Phú, de nagy volt...! - nyögte ki keservesen.

- Elpusztítottad...? - nyitotta ki Duduica a szemét. - Azt hiszem...

- Jaj, Jonel...! Milyen fekete volt és milyen szőrös!

A prefektus úr gondolkodni kezdett. Jó keresztény volt, s ezáltal tudta azt is, hogy feltámadás lehetséges. De hogy medvéknél is előforduljon ilyesmi, arról még nem hallott. S mert román volt s nem egészen buta ember, gyorsan elkezdett számot vetni magá- val: cselekedett-e olyasmit a székelység ellen, aminek következtében a kommandói medvékre rájöhetett a föltámadás? Hát bizony a számadás rosszul végződött. Kezdett melege lenni a prefektus úrnak. Hátha ezt a Mózsit felbujtatta valamire a többi székel? Hátha nem is jön vissza? Vagy visszajön, s az lesz a baj...?

Közben a Duduica is egyre nyöszörögte a magáét, szünet nélkül. - Váj, Jonelkám, váj... hátha visszajön az a medve...? Váj, Jonel, mi az a feketeség ott...?

Egyszerre aztán nagyot nyikkant a leány. - Ott! - hebegte kékre válva. - Ott! Jaj, ott!

Kapta oda Jonel úr a fejét, s hát valóban valami feketeség mozgott a sűrűben. Csörtetett is hozzá. Remegő kézzel kapott a puska után, s akkor lepte csak el igazán az ijedtség. A puska üres volt! Kaparászott a zárja körül, alig tudta kinyitni. Akkor meg beleszorult az egyik töltényhüvely. Tépte körömmel, de nem is mozdult. Izzadt, belevörösödött, nyögött.

Aztán kilépett Mózsi a fák közül.

- Na, gyűjjenek! - mondotta, és megtörölte izzadt homlokát. Akárha prófétát látott volna Trandafir úr ott, az Ördög Púpján. Román ember még székelynek úgy nem örvendett, mint ő Mózsinak akkor.

- Te vagy az, Mózsikule...? Mózsikám, testvérem...! - gügyögte, s olyan volt az ábrázata abban a percben, mint a túlrejtett görögdinnye.

Bámulva nézett rá Mózsi.

- Hát a prefektus urat mi lelte?

- Azt hittük, hogy medve... - vallotta be rebegeve Duduica.

- Nem-a, csak székel - jelentette ki Mózsi vigyorogva -, akit lám, az a megtiszteltetés ért, hogy tévedésből testvére lett a prefektus úrnak. Na, hanem gyűjjenek ám, mert megvagyon az igazi is!

- Micsoda? - értelmetlenkedett Trandafir úr. - A medve - oszlatta el Mózsi a félreértést.

- Hol? - sikkantott a kisasszony. - Jaj, hol? - Ahajt fekszik az aljban.

A prefektus úr magába szállottan eresztette rá súlyos tenyerét a Mózsi vállára, s az arca olyan volt, mint temetéskor a papnak. - Mégiscsak derék ember vagy, Mózsi - jelentette ki a hatalom szavával.

- De a medve se kutya - vette védelmébe Mózsi a medvét.

- Él-e még? - aggodalmaskodott a kisasszony.

- Ammán soha többet - nyugtatta meg Mózsi -, sze tán parancsba adta ki neki a prefektus úr a halált. Ámbár furfangos állat az ilyen.

Hát furfangosnak elég furfangos volt, mert éppen ellenkező irányba kellett lemenni hozzá, mint amerre elszaladni látták. De azért volt Mózsi Tancos is, meg Csuda is, hogy erre se hiányozzék a mese.

- Úgy van az, tudják, hogy az ilyen lőtt medvének átkozott szokása van: elébb megkerüli a hegyet, aztán visszatér arra a helyre, ahol megsebesítették. S akit ott meglel, azt forgáccsá szakítja! De elébb megkerüli a hegyet, ha bírja. Hát ez nem bírta.

Nem is lehetett csudálkozni azon, hogy nem bírta. Olyan szabályos homloklövással feküdt a málna között, hogy még csak nem is az oldalára, de a hasára esett. Megrettentek, amikor meglátták.

- Tessenek csak bátran közelebb jönni - biztatta őket Mózsi -, ennek már az oldalát is megvakarhatják, mint a konyhamalacnak otthon.

Ettől aztán fölbátorodtak, annyira, hogy a kisasszonyka még meg is bökölte a kezével a döglött medvét.

- Milyen kemény! - csudálkozott. - S egészen hideg!

- Nagy hidegség van ám egy ilyen fenevadban - adta Mózsi az okosat - s rettentő erő! Csuda keménység minden porcikája!

- Mekkora fogai vannak! S mekkora körmei! Jujj, Jonel drága, hogyan is merte megtámadni ezt a szörnyűséges állatot!

Na, aztán előkerült a fényképezőgép, Jonel úr hősiesre düllesztette a hasát és a medvevadászat véget ért. Másnap fölszedték a sátort, s hazamentek Brassóba a medvebőrrel együtt. Mózsi pedig maradt az erdőn s várta a prefektus úr ajándékát. Az asszony tehenet remélt, ő maga pedig egy lovat, olyan fuvarozni valót. De telt a nyár. Múlt az ősz is és ajándék nem jelentkezett.

Végül úgy október végével békövetkezett Mózsi Brassóba. Vette az irányt a megyeházára s ott is egyenesen a prefektus úr szobájába.

- Na mi kell? - nézett rá íróasztala mellől a vármegye első embere. De úgy éppen, mintha nem látott volna még se székelyt, se Kommandót világeletemben.

- Bégyüttem - húzta meg Mózsi a vállát. - Aztán mért? - csudálkozott a prefektus.

- Hát a medve dögában.

- Miféle medve dögában?

- Hát instálom, akit lőttünk vót együtt a nyáron.

- Együtt? - ráncosodott meg a prefektus homloka. - Én lőttem ugyan egy nagy kanmedvét, de nem veled együtt!

- Sze úgy gondoltam én is - pislogott Mózsi.

Trandafir úr sóhajtott egyet, aztán benyúlt a zsebébe, elővett egy hízott bőrbukszát, s kikotort belőle egy ötszázlejest.

- Ne.

- Köszönöm instálom - tette el Mózsi a pénzt, aztán sóhajtott ő is, és ez a sóhajtás a tehennek meg a lónak szólt, melyek meg se voltak még, s máris odalettek. Aztán gyorsan visszanyomta a kalapot a fejibe, mivel az árva ötszázlejes nem érdemelte meg, hogy levett kalappal álljon előtte az ember.

- Na, Isten segítse meg a prefektus urat, meg a többi medvét! Azzal már künt is volt.

Ódöngött az utcán elé s hátra, mint aki arra sem böcsüli a várost, hogy célt tűzzön ki benne magának. Egyszerre csak egy szekeren akadt meg a szemé, amelyiknek a derekában egy csomó fácska borzasodott. Valami bajszos, sipkás ember bajlódott elöl a lovakkal, azt szólította meg.

- Maga mit viszen ott hátul?

- Én a szegényemberek jövődjét - felelte a sipkás okosan. - Na, akkor nem sok gondja lehet a lovakkal.

A szekeres ember úgy nézett reá a szemöldöke alól, mint aki ismerkedni szeretne. Meg is kérdezte becsületesen, hogy ki ne fogyjon a szó:

- S azokkal mért nem?

- Mert nem szakadnak meg az erőlködéstől.

A sipkás végigmustrálta Mózsit figyelmesen, s úgy látszik meg lehetett elégedve, mert most ő kérdezett.

- S maga mit keres a többi között?
- Én csak a magam jövődjét, hallja-e. De úgy, hogy nekik is igazuk legyen.
- Kiknek?
- Hát, teszem azt, a préfektusoknak. A sipkás legyintett.
- Azoknak mostanában mindég igazuk van.
- Jó-jó - cifrázta elé Mózsai az eszét -, de nekem az nem jövődjé!
- Hát az nem - hagyta helyben a másik is.
- Na lássa. Pedig én olyasmit keresek, hogy nekem jövődjé legyen, s őkelme se hazudjon azért.

- Kicsoda?
- Hát a préfektus. - Az itteni?
- Az hát.

Ettől egyszeribe visszaokosodott a sipkás, mert előbb körülnézett s csak azután kérdezte meg:

- Hát a meg mit mondott?
- Ő csak azt, hogy olyan ajándékot ad, amit soha el nem felejték. - Ha préfektus volt, és ezt mondta, akkor félek, hogy igaza lesz - csóválta meg a fejét a szekeres, és szánakozva nézett Mózsira a szeme sarkából.
- De már ide is adta! - árulta el Mózsai, hogy félreértés ne legyen. - Micsodát?
- Ötszáz lejt. - Annyit-e? - Annyit.
- Még jó - latolgatta a sipkás megfontoltan. - Mért jó?
- Mert öt botot is adhatott volna, s neki úgy is igazság marad. Azt se felejtí el az ember egyhamar.

- Maga annyit kapott? - nézte meg Mózsai figyelmesen a sipkást. Igen értelmes embernek látszott.

- Én annyit - vallotta meg jámborul -, pedig az nem is préfektus volt, csak jegyző.
- Az már csak közöttük számít - vigasztalta Mózsai -, nekünk ha kicsi, ha nagy, mindig jégeső.

Aztán hogy így szépen megismerkedtek volna egymással, csak elkezdte Mózsai megint a vallatást.

- Aztán miféle borzas jövődjét hordoz itt maga a szegénységnek?

- Én? - bökte föl a sipkáját a szekeres ember, és úgy nézett Mózsira, megnyílt tekintettel, mint akiben most virradt föl az élet értelme. - Én, hallja-e, éppen azt, amit maga keres!

- Tán nem? - lepődött meg Mózsai.

- De igen ám - erősködött a másik és nyomban átállott a szekér elejétől a szekér farához -, mert ez éppen olyan jövődjé, hogy még a préfektus úr igazságán sem esik csorba miatta. Az ötszáz lejért nem csak öt botot, de éppen húszat kaphatnak erről a szekérről!

Erre már aztán Mózsai se állotta meg, hogy jobban szemügyre ne vegye a szekérderek tartalmát. Bizony abban csupa jó növésű gyümölcsfacsemete várakozott a szerencsére.

- De a jövődjével mi történik? - aggodalmaskodott.
- Pojnyik-almából léssen a legderekből pálinka - vélte a szekeres.
- De huszonötével betegség.

- Mért? - horkant föl a sipkás, mintha megbántották volna -, lám a zsidó negyvenért méri literjét! S húsz esztendő múlva tíz literre valót is lerázzhat egyről!

- Én le, ha élek!
- S ha nem, lerázza más! - Vigasztalásul kevés.
- Elég annak, aki megissza a torán! Nézték egymást.

- Hát, ha így van már, akkor egye fene, húszért! - szánta el magát Mózsai és belecsapott a szekeres markába.

- Huszonháromért akár fináncot akaszthat rá! - csapta vissza a szekeres a magáét. - Minden fára egyet!

- Legyen igaza, itt van huszonkettő - nyugodott bele Mózsai a változhatatlanba -, s ami marad, azt megisszuk együtt, hogy a préfektus úrnak se legyen egészen igaza. Mert hát mind a ketten székelyek volnánk, azért, amiért még prefektusok is vannak!

Hát így vásárolt Mózsai azon a napon húsz darab almafát, a préfektus úr ajándékán. Még este hazavitte, miután a Szomorú Kakasnál megittak három literre való savanyú bort a homoródi szászokéból.

Tova éccaka lett, mire fölért a Kommandó alá a házhoz. Meg is ugatta a kutya, mert nem

szokott hozzá, hogy ilyenkor járjon haza a gazdája.

- Ne ugass, hé! - igazította helyre Mózsi a megtévedt állatot. - Nem látod, hogy prefektusi dologgal járok?

A házban bent sötét volt, de Mózsi azon nyomban lángot tett a mécsesbe.

- Keljete föl! - adta ki a parancsot.

Az asszony, meg a két gyerek laposakat pislogtak az ágyból. - Nem értitek? - riadt rájuk Mózsi - fölkelni, egy-kettő!

- Mi a súlynak? - borzolódott az asszony.

A gyerekek is behúzódtak a takaró alá, még a fejüket is elrejtették, nehogy kitudódják, hogy fülük is van.

Mózsi elkomorodva hordozta meg tekintetét a családon.

- Azért, mert a jövendő lépett bé vélem együtt a házba, s azt fektibe köszönteni nem illedelmes.

Erre aztán nagy sóhajtozva felkászálódott az asszony is. A gyerekeket úgy kellett kiebrudalni, hogy lábra keljenek. Mikor aztán függőlegesbe kerültek mindhárman, akkor Mózsi kinyúlt a pitvarba s behozta az összekötözött fácskákat.

- Itt van, né! - jelentette bé, s odaállította őket az asztal mellé. - Mik ezek a nyavalyák? - pislogott csalódottan az asszony.

- Tán nem kerítésnek való vesszőt hozott, apám? - tudakolta a nagyobbik fiúcska. - Amiatt ugyan kár volt ippeg Brassóig elmenni!

- Mondottam, oktanok, hogy a jövendő lépett bé vélem együtt a házba - feddette meg Mózsi őket -, gyümölcsfák ezek, mégpedig préfektustól valók!

- Akkor vackornál egyéb nem is terem meg rajtok - jelentette ki gondolkodás nélkül az asszony, s azon nyomban visszabújt az ágyba. Onnan kérdezte:

- S pénzt mennyit adott? Telik egy tehénre? Mózsi egy percig elgondolkodva nézte a feleségét.

- Azért nem kötjük föl magunkat - közölte azután tapintatosan. Nem hiába éltek tíz éve együtt, az asszony nyomban megértette a szót.

- Ennyi az egész? - meredt rá ijedten. Aztán, hogy válasz nem jött, morgott valamit, s befordult a fal felé. Szempillantás alatt a gyerekek is dunyha alatt voltak, s Mózsi ott állott egyedül a ház közepén az almafákkal.

- Nem baj, na - sóhajtotta ki magából a csalódást. Azzal megmarkolta a fácskákat, s dacosan emelte föl őket a magosba.

- Méges csak jövendő lesz ezekből! - vágta ki keményen a szót. Ha tük nem is hiszitek, s ha a préfektus maga sem akarja, akkor is! Azzal szépen kitette őket a pitvarba, mert a fának azért még- sem szobában a helye, bármiféle szándékot hordozzon is a gyökereiben.

Hát így kerültek az almafák oda a Kommandó alá. Másnap megásta Mózsi a gödröket s harmadnap ott állottak már szép sor- jában a ház mellett. A vállalkozásnak hamar híre kelt. Mikor következő héten lekövetkezett Mózsi a faluba, az utcán csak megszólította a tiszteletes úr:

- Hallom, Mózsi fiam, hogy gyümölcsfákat ültettél! - Én azt.

- Tisztességes igyekezet - bólíntott kegyesen a lelkek pásztora -, csak hogy ahhoz érteni is kell ám! A gyümölcsfákat tavasszal ültetik, édes fiam, mert kényes szerzet az...

- Ha kényes, akkor ne jöjjön a székelynek a Kommandó alá - mondta ki Mózsi az ítéletet.

De alig haladott valamicskét, már a román jegyző jött reá az úton. Az is elővette.

- Te Csuda! Igaz-e, hogy valami gyümölcsfákat ültettél? - Tán baj van velök?

- Ti székelyek nem akartok tanulni - csóválta meg a jegyző a fejét -, mért nem kérdeztél meg engem, hogy miképpen kell ültetni a gyümölcsfát? Nem marad meg azokból egy sem!

- Miért? - horkant föl Mózsiiban az önérzet. - Sze tán első osztályú állampolgárok azok is! Prefektusi pénzből valók!

- Nana, sze nem azért - békítette a jegyző -, de a gödröket legalább fél esztendővel előbb meg kellett volna ásni, hogy dolgozza meg az idő a földet.

Mózsi rávillant a szeme sarkából a köpcös, kis jegyzőre, aki a maga olajozott ábrázatával úgy tévedt bé a székelyek közé, mint a bivalyborjú a törökbúzába.

- Az idő? Megdolgozta már mindenféle idő ezt a székely földet éppen eléggé, jegyző úr kérem. Sze csak magik is mióta itten vannak már!

- Tán a románokra gondolsz, te? - borzolódott föl a kicsi ember. - Dehogyan, csak a jegyzőkre - oszlatta el Mózsi sebtiben a félreértést -, nincsen nekem a románokkal semmi bajom. Tán emberek azok is, nem-e? Teremtett az Úristen annyifélet erre a világra, hogy maga

se győzi számon tartani. Még emberevő szerecsen is van, hallott-e arról? Én ugyan nem haragszom rájuk, mért is haragudnék. Csak a végin meg ne egyenek.

De már sirült is odébb, mert kezdett a pocokhasú, kis jegyző olyanformán nézni, mint amikor a kutya meglát egy macskát az eperfa alatt. Amúgy is kéznél volt a bolt, hát beugrott gyorsan.

- Pakk dohányt, Mendi úr, adjisten!

Mendi úr besöpörte az aprópénzt, s kiadta a zöld papirosba csomagolt dohányt. Aztán megkérdezte:

- Miféle fákat ültetett, Táncos úr?

- Nem figefát, ne féljen - vágta zsebre Mózsi a dohányt. - Mért hogy félnék attól? - ámult el a boltos.

- Mert a figefától félnék a zsidók Krisztus urunk óta - adta meg Mózsi neki is az övét -, azért iszkoltak úgy el Palesztinából!

De Mendi úr nem azért volt Mendi, hogy adós maradjon a szóval. El se mosolyodott, csak végigsimította gyér, vörös szakállát s úgy kezdte, mint aki titkot mond.

- Ssst...! Dehogy is azért, dehogyis...!

- Hát ugyan mért? - vette föl a szó végét Mózsi. - Mert Palesztinában nem volt székel!

- Nem-e? - ütődött meg Mózsi. - Hát az apostolok mik voltak? - Éppen olyan zsidók, mint én! - feszítette ki Mendi úr szűk pulykamellét.

- Nocsak! S nekünk azt taníták az iskolában, hogy igaz emberek valának mind egy szálig!

Azzal ment is az ajtónak. Már a kilincsen volt a keze, mikor utána szólott a zsidó:

- Aztán, ha eladó gyümölcs lesz, Táncos úr, én itt vagyok! - Én meg a Kommandón.

Hanem az almafákról akárhogy is vélekedett a világ, kettő híjával mind megeredt a tavaszon. Lombot is vetettek, ügyeset. Rájövő télen néhányat megrágtak a nyulak, mert lefújta róluk a szél a kórét. Ezekből ismét elpusztult kettő. Egyet szénahordáskor letaposott a bivaly. Egyet valami arra tévedt szekeres levágott kinyájában ostornyélnek. Egyet meg a gyerekek törtek ki játszózás közben. Végül is tizenhárom megmaradt.

- A számotokkal most már rendben lennénk - egyezett bele Mózsi az almafák dolgába -, még csak a jövődötökre vagyok kíváncsi.

Hát arra sem kellett várakozni sokáig. Eljött az ötödik tavasz, és bár éppen azon a tavaszon különösen sötét és rossz felhők jártak a Kommandó fölött, a kicsi fák mégis virágba szöktek mind a tizenhárman.

- Nocsak - örvendett meg Mózsi -, nem hazuda a sipkás ember! Akkurátus székel fák vagytok, ha még ilyen esztendőben is kedvetek van virágzani!

Amikor a virágok lehullottak, nagy hullás volt odalent a völgyekben is. De most már egymást hullatták a románok, ami eddig még nem történt volt. Egy fuvaros ember mondotta, aki fát szekerezett Brassóba, s így mindent tudott.

- A románok bézárták a préfektusukat a pincébe, a rendőrfőnököt meg agyonlőtték - hirdette meg a fuvaros a Kommandón -, erre aztán agyonlőttek néhányat azok közül, akik vasgárdistáknak nevezik magukat, s a többit meg elvitték Csíkszeredára!

- Isten segítse őket! - vélte Mózsi.

- Minek? - csodálkozott el a szekeres, pedig székel volt az is. - Hogy győzzék egymást.

- Hajjaj - sóhajtott a brassói -, a vége csak az lesz, hogy ránk gyűlnek valamennyien.

Jól ismerhette őket, mert éppen így történt. Néhány hét múlva már megegyezett a kétféle román s fogdosták össze a magyarokat együttesen. Vitték őket át Romániába, megmutogatni a többieknek, hogy ni, ilyen is van nálunk!

Azonban sem a Jóisten, sem az almafák nem törődtek velük. Az egyik igazgatta tovább az esztendőt, az almafák pedig igazodtak utána. Szó se róla, egyetlen ágacska sem szakadt le a termés alatt, de azért minden fácskán látszott egy-két alma, s kezdetnek éppen elég volt. Szép, laposkerekre formált pojnyikalmák voltak mindannyian. Már éppen kinőttek jó ökölnyi-nagyra és sárgulni is elkezdtek illedelmesen, amikor egy szép napon csak azzal loholt föl a harangozó fia, hogy ni, mit beszélnek a faluban: tova Bécsben megdöntötték valami urak a románok igazságát, s hogy ezentúl újra a magyaroké kerekedik fölül idehaza!

- Ideje - örvendett meg Mózsi -, sze már ugyanvalóst belefáradhattak huszonkét esztendő alatt az uraskodásba!

Sirült is le menten a paphoz hírt látni. De ott már megvakarta mégis a fejét. Mert azt mondta a tiszteletes úr, hogy az igazságnak újra csak baja történt, mert az országhatár ezentúl itt kezdődik valahol a Kommandón, s úgy vágja kettőbe Erdélyországot hosszába, mint a csürkét, amikor sütni teszik.

- Na fene! - riadozott meg Mózsai - még meg is esznek a végén azok a bécsiék!

A jegyzői iroda is olyan volt, mint a méhkaptár, amikor harkály kopogtatja. Dühösen dongtak ki s be a románok, hadonásztak, átkozódtak, megesett rajtuk a Mózsai szíve. Odahúzódott hát egy ki- sebb csoporthoz, melyik az irodával szemben, az utca szegélyén lógatta az orrát. Olyan pakurárfélék voltak, szegények, a hegyek közül.

- Ne búsuljatok - szólt oda nekik -, ti se lesztek rosszabbul, mint mi voltunk.

- Könnyen beszélsz - felelt vissza az egyik -, neked mátul kezdve vasárnap!

- Eddig nektek volt - vont a Mózsai a vállát -, cserélődniök kell a napoknak is, igaz-e?

- Biza nekem elég nehéz volt eddig is - vallotta be a pakurár szomorúan.

- Hát akkor meg minek bánkódsz? Sze nem húznak nyársra ezután sem.

- Nem lehet tudni, hogy mi lesz - aggodalmaskodott a román. - Látod, látod - oktatta őt Mózsai -, én most igaz szívvvel sajnállak benneteket, s ez nekem igen jól esik. Tük is sajnálhattatok volna minket egy kicsikét huszonkét éven át, nektek is jól esett volna, de nem tettétek. Hanem azért ne félj, mert amíg egyéb is van, románt nem eszünk.

Elvagasztalgatta volna még őket szívesen tovább is, mert igen jólesett egyszer már a szent Evangéliumot cselekedhetni a románokkal szemben. De a község háza elé kilépett a jegyző, s úgy nézett körül, mint a bika, aki vörös posztót keres. Jobbnak látta szemére húzni a kalapot s elsuvadni a közeléből, nehogy még a végén veszélybe kerüljön az Evangélium.

De a jegyző már szemre kapta.

- Hé, te Csuda! - rikkantott utána.

- Adjon Isten! - állott meg Mózsai tisztességtudóan, s igyekezett olyan arcot vágni, mint amilyent a szentképek viselnek a románok templomában.

De a jegyző nem gondolt a templomra, s mindjárt a vastagján kezdte.

- Istenit a bitang fejednek, örvendesz, mi? Ragyog az a ronda pofád?! Hát csak ne örvendj! Ott jön le az új határ az Urbéres erdő alatt, érted?! Egyenest le a Feketeügynek, a prázsmári hídnak, érted?! Ez a koszos falu itt Magyarország lesz ugyan, de te nem! A te házad nem! És az erdő sem! Hát úgy vigyázz magadra!

- Nana - hökkent meg Mózsiban a lélek. De a jegyző csak ordított:

- Disznók vagytok mind! Irredenta kutják! Szabadság kell?! Igazság kell?! Magyarország kell?! Mars innét!

Mózsai szemére rántotta a kalapot, s már mozdult benne a szó, hogy valami nagyot odamondjon, de aztán eszébe jutott az Evangélium és csak megkérdezte:

- S a jegyző úr itt marad?

- Dehogyan maradok - szuszogta a törvény embere valamivel csöndesebben, s még sóhajtott is hozzá -, mit keressek én Magyarországon?

- No lássa.

Azzal már ment is szaporán, nehogy még egyszer kísértésbe jusson az Evangéliumra való jó igyekezet. Forgatta a fejében, amiket hallott. Rázta is valamicskét a hideg, de inkább mesének látszott az egész, semmint valóságnak.

- Bolondok az urak - döntötte el végül is -, hogyan lehetne kettőbe vágni azt, ami egy? Papiroson még talán... de a Kommandón? Nem alma az, hogy felit az egyik zsebembe, felit a másikba!

S a hegy alatt már füttyörészett is, mint akinek semmi gondja az urak dolgával nincsen.

De alig múlt el néhány nap, csak dőlni kezdett odalent az úton a sok román katona. Ontotta őket az ország belseje, de úgy, mintha valamennyien egyszerre akarnának kiszaladni a világból. S a katonák közt mindenféle úri népek, csóstól, motorkocsin, ki szekéren, bútorostul, kutyástul-macskástul.

- Ugye apám, ezek ejszen mind préfektusok? - tudakolta Mózsitól a nagyobbik fia, amint a hegyről szemlélték a nagy futamodást.

- Jegyzők is lehetnének - vélte Mózsai.

- Megvizketősödött a fenekük - így a gyerek tovább.

- Ez az igazságtól van - végezte Mózsai az atyai oktatást. - Ejszen amint ott Bécsvárában döntöttek, attól.

Aztán ahogy tovább nézték a vonulást, egyre csudálatosabbnak látszott a dolog. Meg is jegyezte a fia előtt:

- Nagy dolog kellett essék mégis, hogy már az úrféle is szalad az úrféle elől! Ilyen még nem vót!

- Hát ha nem is futnak ezek, édesapám! - nézett föl rá a gyerek. - Hát?

- Csak elmennek, hogy annál jobban visszajöhessenek! Mózsai ránézett a fiára s

megcsóválta a fejét.

- Abbiza meglehet - mondotta ő is.

Hát, ahogy ott szemlélődnek, csak látják, hogy jönnek valami egyenruhások fölfele a hegyen. S egyenest neki a háznak.

- Odanézzen! - ijedezett a gyerek. - Kezdek is már, mégpedig éppen nálunk!

- Na fene! - hökkent meg Mózsi is a katonákon, s igyekezetre fogta, hogy bár egyszerre érkezék haza velök.

Tisztek voltak azok, s románok, egy szálig.

- Kié ez a ház? - böffent reá a legrangosabbik, amikor a ház előtt összetalálkoztak.

- Tán az enyim vóna - nézte meg Mózsi a saját otthonát.

- Mi az, hogy "vóna"? - vörösödött el a rangviselő ember. A tied, vagy nem a tied?

- Eddig úgy tudtam...

- Hogy hívnak? - förmedt rá egy sanda nézésű, a többi közül. - Táncos Csuda Mózes.

- Magyar vagy? - Nem is angol.

Még ki se mondta egészen, már mellbe ragadta egy harmadik s úgy fogta, mintha attól félne, hogy minden pillanatban kiszaladhat a markából a szerencse.

- Hohó! Vigyázzunk csak! Mit tudsz te az angolokról, mi? Nem tudod, hogy háborúban vagyunk velök, mi?

- Sze tudom én azt, hogyne tudnám - adta meg magát Mózsi szerényen.

- Akkor mit hivatkozol reájok? - vették körül acsarkodva a tiszt gúnyások. - Mi harcban vagyunk az országért, s ti elárultok bennünket a hátunk megett?! Itt Románia van, s az is marad! Érted?! Hiába küldött pénzt az angol király a papotoknak, mi úgy rúgunk fenéken, hogy Budapestig repültök! Érted?!

Rázták szegény fejét s káromkodtak olyanokat, hogy még a nap is megállt ijedtében az égen. Aztán nagy acsarkodással tovább haladtak végre.

- No, engem is megkeresztelének - vakarta meg Mózsi a fejét, amikor megmentődött tőlük -, hogy keresztelné meg őket is a hullamosó! Hétfőtől vasárnapig egyfolytában...!

Azok a tisztfélek aztán addig nézdegéltek, szaglászta előreháttra a Kommandó alatt, míg másnap csak följött egy rakás katona, s odatelepedett egyenesen a Mózsi udvarára. Volt azok között mindenféle: dobrudzsai bolgár, beszarábiai orosz, moldovai cigány, oltországi örmény, bánáti sváb, máramarosi tót, talán még román is. Meg egy csángó magyar, tova Bukovinából. Legelébb is azzal barátkozott össze.

- S tik mük vagytok, így együtt? - vallatta ki a csángót.

- Mink egy szakasz katona - felelte az -, akik Romániát őrizzük. - S éppeg itt, nálam?

- Úgy látszik - vont a csángó a vállát. Szomorú, törődött kis emberke volt, csak úgy lötyögött rajta az ócska egyenruha.

- S te hova valósi vagy? - tudakolta Mózsi jószívvel.

- Én Boldogasszonyfalváról. Ahajt, túl Bukovina s Móduva között.

- Tudom én - bólíntott Mózsi és sóhajtott hozzá -, régi időben sokan mentek ki innen hozzátok az osztrákok elől. Akkor is bécsi szél fújta ide a katonákat, akárcsak most.

- Hát, Isten tudja - sóhajtott a csángó is.

Közben a katonák lézengtek a ház körül elé-háttra, s némelyik kezdte szemügyre venni az almafákat is.

- Hó! - szaladt oda Mózsi, amikor észrevette, hogy veszedelemben vannak a szép, sárguló pojnyikok. -Az prefektusi alma!

- Micsoda? - hökkentek hátra a katonák.

- Prefektusi alma - oktatta őket Mózsi fontoskodva, s ujjával a völgy felé mutatott -, jó lesz vigyázni, Brassó ide egy ugrás! Nem is esett kár a pojnyikokban három egész napig. Harmadik napon úgy dél felé nyüzsgés támadt a katonák között.

- Parancs jött, hogy odébb kell menni egy dombbal - mondták -, ide már magyarok jönnek.

- Tán nem? - figyelt föl Mózsi egyszeribe.

De már mentek is a katonák. A csángó utolsónak maradt.

- Te - kezdte el lógó orral, mikor a többiek már jó messzire voltak -, örvendesz, hogy magyar leszel?

- Sze tán az voltam én eddig is - tért ki Mózsi a válasz elől, mert hiába beszélt magyarul a csángó, mégis csak román volt a ruha rajta.

De az szegény nem mutatott semmi huncutságot. Csak állt, mint a ló a mészárszék előtt.

- Hej, ha én is átalkerülhetnék...!

- Hásze, maradj itt - kapta föl rá Mózsai a szemét -, attól még megél a román király!
- De a család nehezen - keseredett a csángó -, s Boldogasszonyfalva román marad, akármilyen is lesz!

Erre már Mózsai sem tudott okosat mondani. Csak hátrament az almafákhoz s leszedett egy jó kalapraalót az érettjéből.

- Fogjad, testvér - mondotta -, jó szívvel adom.

Még a szeme is könnyes lett a csángónak, úgy meghatódott ettől. - Nem lesz baj abból - aggodalmaskodott -, ha ideadod nekem a prefektus almáit?

- A búbánat a prefektusé, nem ez az alma - húzta ki Mózsai a derekát.

- Sze tán te mondtad! - meresztette rá szemét a csángó.

- Én-e? - istenkedett Mózsai -, én aztán soha! Én csak azt mondtam, hogy prefektusi alma, s ez igaz is, mert prefektus volt az apja neki. Meg hogy Brassó ide alig egy ugrás. Láthatja, akinek szeme van: ott van ni, Brassó a hegy alatt!

Aztán hogy a csángó szegény csak állott egy helyben, még meg is oskoláztatta, mint a gyermeket:

- Mert így van ez rendjén, látod-e. Abból, hogy itt járt egyszer a prefektus, nekem lett tizenhárom almafám. Éppen most kezdenek teremni, s ez a fontos, nem egyéb. Mert azt mondd meg nekem: hol vagyon ma már az a prefektus? Na látod. Ezek pedig javában teremni fognak még, amikor már nemhogy ez az egy, de még a többi prefektusok sem lesznek sehol. Hát így van ez. S még neked is teremhet valamiféle fa, ott Boldogasszonyfalván, mert az emberfia soha sem tudhassa, hogy milyen magból milyen fa nő. Érzed-é talán ezeken az almákon a prefektusi medve szagát? Pedig bűdös volt ám, anyja ne sirassa! Hát csak adjon Isten egészséget hozzájuk!

Nem sokat értett szegény csángó a beszédből, de elment, mert már mennie kellett. Elbúcsúztak egymástól, ahogy illik azoknak, akik magyarul szólnak a világ bajairól, s aztán csak nézte Mózsai a pajta végiből, hogy miképpen hurcolják át Romániát a csúcsos sipkások erről a dombról a másikra. Nem volt egészen tisztában a dolog jelentőségével, de azért úgy adta meg a feleletet az asszony szepegő kérdésére, ahogy férfiemberhez illik, aki magosabbról lát mindent:

- Ejszen azért vitték át a románok a maguk országát a csurgódombra, mert onnan könnyebben tudnak elszaladni veled, ha baj támad!

- De vajon elvitték-e igazán, vagy csak teszik magukat? - aggodalmaskodott Rozál.

- Kitűnik majd az is - adta meg Mózsai az illő választ.

Hát ki is tűnt, még azon a napon. Úgy esteledés előtt újra jövögetni kezdett fölfele a falu irányából három egyenruhás ember. De már ezek másfélék voltak, messziről is látni lehetett.

- No, teríts asztalt szaporán, mert vendégünk lesz! - adta ki Mózsai a parancsot. - Csirkét ölj, s poharakat tégy!

- Kit keresztel? - riadt meg az asszony a szokatlan parancstól. - Magyarországot!

Volt még egy kis eldugott pálinka, azt sebesen előkotorta a pajta hídlása alól, az asszony a csirkéket kezdte nyomorgatni, a gyerekek is futkostak a tüzelő után, ezért-azért: szempillantás alatt ünnepi hangulat lepte el a Kommandó alatti kis házat. Mózsai még gyorsan tiszta inget vett magára, vállára vetette vasárnapi zekéjét, s még éppen annyi ideje maradt, hogy kimenjen a ház végibe az érkezők elé.

- Hozta Isten magikat! - köszönt reájuk tisztességgel. Azok hárman puskával a vállukon megálltak.

- Jó napot! - köszönt vissza az egyik, akinek csillag is volt a gallérján.

- De jó ám! - nevetett reája Mózsai.

Azok hárman megnézték jól az agyagból vert, kicsi, székelő házat.

- Gyatra vityilló - vélte az egyik.

- Itt se tudják még, mi a kultúra - toldotta a másik.

Mózsai meg csak állt s hallgatta örömmel, hogy lám katonaruhás emberek magyarul beszélnek. Mindegy volt, hogy mit, fontos volt csak az, hogy az ő nyelvén beszéltek, s nem a románokén. Már éppen készült, hogy bémítálja őket a házba, amikor a csillagos ránézett s megkérdezte:

- Maga magyar-e, vagy oláh?

- Én éppegy székelő - felelte jókedvűen -, aki vendéget látni készül nagy örömmel!

- De magyar-székelő, vagy oláh-székelő? - faggatózott tovább a csillagos.

- Hát az mi a súly? - esett ki belőle a csudálkozás.

A csillagos katona pedig elkezdte oktatni nagy szigorúsággal:

- Aki azt mondja, hogy minálunk minden jobb, mint Romániában volt, az a magyar-székely. Aki meg nem átalál úgy beszélni, hogy az oláhnál ez meg ez jobb volt, az az oláh-székely! S pusztítsa el őket az Isten!

- Nono - hökkent meg Mózsi, s egyszeribe elment a nevető kedve. - Hát most feleljen: melyik maga ezekből?

- Ejszen egyik sem - nézett Mózsi egyenesen a csillagos ember szeme közé.

- Hogy értsük ezt? - ült ki a gyanakvás a katona arcára.

- Hát úgy, hogy én azt még nem tudhatom. Ez ideig csak az egyik felét ismertem, a másikat maguk hozzák a tarisznyájukban! Elkezdett ám erre pattogni a csillagos legény kegyetlenül.

- Micsoda megátalkodott beszéd ez, hallja? Örvendjen, hogy felszabadítottuk, hogy eljöttünk maga miatt ide. Mit gondol?! Ülhattünk volna mi jobb helyen is odahaza, semhogy ezeket a bitang hegyeket másszuk! Hát nincs már egy csepp hazafias érzés sem magukban? Annyit jelent maguknak a magyarság, hogy hol jobb, hol rosszabb? Mi? De már szenvedni, túrni és áldozni a magyarságukért nem tudnak?!

És szapult a szegény Mózsit nekiveresedve, hogy azt se tudta szegény, melyik lábára álljon, s az ünnepváró család is kigyúlt az ajtóba. Ettől aztán Mózsinak is megjött a hangja.

- Ide hallgasson, katona úr - szólt oda a csillagosnak, mikor az egy percre abbahagyta, hogy lélegzetet vegyen -, én amióta megszülettem, mind itt voltam magyar ezen a bitang hegyen, s mégsem panaszkodtam miatta. Maga pedig csak most érkezett, s máris fenekedik. Mi lenne itt magából harmincöt év alatt, azt mondja meg?

- Hogy? Mi? - hökkent meg a másik.

- Hogy? Mi? - kente reá Mózsi tovább a magáét, már csak a családi becsület miatt is. - Megjön ide a házamhoz, s azzal kezdi, hogy örvendjek, amért eljött hazulról ezekre a bitang hegyekre, mikor ülhetett volna otthon, párnán is. Hásze örvendek én. De ha csak azért gyűtt, hogy ezt nekem megmondja, akkor jobb is, ha még ma visszamegyen. Mert azt én úgyis tudom, hogy mindenkinek odahaza a legjobb. Ehhez nálunk nem kell csillagot akasszanak az ember nyakába, hogy megtanulja!

Így Mózsi.

- Nézze, ember - csöndesedett meg kissé a katona ettől a beszédétől -, rosszul esik ám nekünk is, hogy jó szándékkal eljöttünk ide, s maguk bizalmatlansággal fogadnak!

- Én-e? - lepődött meg Mózsi, s a csirkékre gondolt, meg a pálinkára, ami bent a házban várta az ünnepet.

- Maga hát! Nem azt mondta-é, hogy nem tudhassa még, melyik a jobb: Románia, vagy Magyarország?

- Én azt nem mondtam. Én csak azt mondtam, hogy az egyiket ismerem, a másikat még nem.

- Na ugye? - csapott le a szóra a csillagos. - Mi a vérünket ontjuk magáért, s maga ilyeneket mond! Hát magyar ember maga? Hát magyar beszéd az ilyen? Hát ha kőből hoznánk kenyeret magának, nem jobban kellene ízledjék az is a románok pulickájánál? Mi?

- Azért a pulickát nem köll ám szidni - komorodott el Mózsi -, mert mi itt mind azt esszük. Egyébként maga mennyit ontott belőle?

- Micsodából?

- Hát a vériből. Sze tán arról beszélt?

Erre elvörösödött az egyenruhás vendég és csak rántott egyet a puskaszíján.

- A határ ezentúl itt megyen el a maga háza mellett - kezdte hivatalos hangon -, érti? Átmenni a határon túlra tilos. Mindenféle érintkezés túloldali személyekkel tilos. Megértette?

- Meg én mindent - sóhajtott Mózsi -, csak egyet nem. - S az mi?

- Hogy miképpen lett most egyszeribe kétféle székely ebben az országban, mikor örökkéig csak egyféle volt!

A csillagos legénynek elbiggyedt a szája gúnyosan.

- Na majd meglássuk a híres székelyeket - vetette oda -, amit a románok elrontottak magukon huszonkét év alatt, azt nem lesz könnyű helyrehozni. De most majd meglátják, hogy mi a rend és a kultúra. Na, Isten áldja!

Azzal otthagyták Mózsit ünnepi zekéjében, s mentek mind a hárman fölfele. Éppen az almafák között.

Hát csak megáll először az egyik, amelyik leghátul volt, s kezdi verni az almát. Aztán megáll a másik meg a harmadik is. Nekifohászkoztak a fácskáknak, még az ágat is letörték, ha nem jött az alma szépszerivel.

Nézte Mózsi egy darabig a pusztítást, de nem szólott, de aztán, mikor már a harmadik ágot is letörték, csak megköszöri a torkát mégis.

- Kultúra nélkül nem is ízlik? - kérdezte. - Mit mond? - mordultak föl a katonák.

- Azt kérdem, hogy pusztítás nélkül nincs-e hazafiság? - magyarázta Mózsi a székely beszédet.

- Tán sajnálja? - förmedtek rá mind a hárman. - Hát magyar ember maga? Magyar a fenét! Oláh ez, hogy gebedne meg!

S cifrára pödört káromkodások között kioktatták amúgy istenigazában, hogy mit tegyen az ilyen bitang oláh-székely az almafáival.

Aztán elmentek. Mózsi meg állt-állt a ház előtt, s azon tűnődött, hogy ugyan vajon mit is találhattak ki ott tova Bécsben az urak, hogy így egymásra vadították az embereket. Ahogy ott állt, egyszerre csak neszezést hallott maga mögött. Az asszony volt, Rozál.

- A csürkével mi lesz? - kérdezte félénken. - Ejszen mégis kár vót...

Mózsi kihúzta a derekát, s végignézett a megrettent családon. - Azért is ünneplünk! - adta ki keményen a parancsot, s úgy vonult be a házba az ujjongó gyerekek előtt, mint aki csatát vesztett ugyan, de erről csak ő s az Isten szabad tudjanak, más senki.

Hanem valamit a nagyobbik gyerek is megsejthetett a csatavesztésből, mert a csirke után megszólalt nagy gondtelten.

- Idesapám! - No.

- Olyan kimenés nincsen, hogy bójövetel ne járjon vele?

Mózsi ránézett a fiára, aztán kinyúlt a pálinkásüveg után, jót húzott belőle, s odanyújtotta.

- Isten-Isten...!

A gyerek elkapta az üveget, s a szájához emelte. Rozál rosszállólag csóválta meg a fejét.

-Kicsi még erre... hogy engedheti...!

- Aki ilyet kérdez, az székelynek éppen elég - jelentette ki Mózsi komolyan. Aztán csak ennyit mondott a fiának, mikor az visszatette az üveget az asztalra, s a száját is megtörölte keze fejével.

- A hó sem megyen el eső nélkül, ez az igazság. - Elég kár - állapította meg kicsi Mózsi.

Kint már sötét este volt akkor, s a hegy fölött néhány csillag meghirdette hosszú idő után az első magyar éjszakát.

- Most pedig énekelünk! - csapta le Mózsi öklét az asztalra. S el is bődült nyomban:

- Ha fölmegek a kommandói tetőre...

Mély, rekedt hangjára úgy kúszott föl a nóta szárán a két vékony gyerekhang, mint fuszulyka a karóra.

Hanem az almákból nem sok maradt.

Mikor harmadnap a bizottság arra jött, hogy megállapítsa pontosan a métát, már csak egyetlen alma lapult a levelek között.

A nevezetes bizottság, mely arra volt hivatva, hogy kettészelve azt, amit az Úristen egynek alkotott, négy tiszt úrból állott. Volt ott egy magyar, egy román, egy német meg egy olasz. A magyart s a románát jóváhagyta volna Mózsai is, mert hát kettőn áll a vásár. De hogy a két idegen mit akart a Kommandón, azt semmiképpen sem tudta megérteni. Kísérte még őket azonkívül egy rakás katona, tiszt legény, meg mindenféle, de azok nem sokat számítottak.

Az urak aztán elkezdtek rángatni a métát maguk között, mint ebek a csontot. A magyar őrnagy, az igen erősen megtetszett Mózsinak. Nagy, veres ábrázatú, vastag nyakú úr volt, s ha csak egy arasszal beljebb akarták tolni valahol a románok a cöveket, már úgy ordított, hogy gyönyörűség volt hallani. Hanem a román őrnagy, az se volt kutya. Ha nem tudta az igazát másképpen bizonyítani, hát ledobta magát a földre, s úgy rángatózott, mint a nyavalyatorós. Hogy ő a szent román földből még egy araszt sem enged át a magyarnak, inkább sújtsa le őket a pusztító istennyila azon nyomban, mindenestől. Így ment ez, minden egyes cölöp leverésénél. Egyik a szent román földet, másik az ezeréves Magyarországot védte a Kommandón. A német meg az olasz pedig ott álltak kezükben a térképekkel, s döntögették az igazságot.

- Vajon melyikük akarja Romániát, s melyikük Magyarországot? - tűnődött Mózsai, ahogy elnézte őket, de nem tudott rájönni semmiképpen. Mert úgy látszott, mintha mind a kettő egyet akart volna. S ez hol a magyarnak volt baj, hol a románnak.

Rendre odaértek a Mózsai házához. Sőt el is vonultak a ház előtt, anélkül, hogy pillantásra is méltatták volna, hiába állt ki cégérnek Mózsai háznépestül az ajtó elébe. Csak mentek. S éppen az almafák között álltak meg újra. Nézni kezdték a Kommandó tetején álló felleget, s a hidat alant a Feketeügyön, nézték a hátrahagyott cölöpök mellett felállított katonák sorát, s elkezdtek igazgatni az egyenest. Veszekedtek pogányul, Mózsai meg topogott az ajtó előtt, mert úgy látszott éppen, mintha őrajta néznének keresztül a méta keresésében.

A román őrnagy leszúrta a cöveket az egyik almafa tövébe. De nem volt rest a magyar sem: menten kitepte onnan, s olyant káromkodott, hogy még az ördögök is elveresedtek tőle a pokolban, akárha bérmáló leánykák lettek volna. Két almafával odébb szúrta le. Erre aztán a román őrnagy elkezdte ökölrel verni a földet, szinte zokogott dühében. A német meg az olasz pedig felváltva kukucskáltak valami rézszínű skatulyába, s végül is egy almafával beljebb került a cövek. Ettől aztán a román is, meg a magyar is egyszerre káromkodtak.

Az almafákról lévén szó, Mózsait is érdekelni kezdte a dolog, s így hát szép lassan megindult az urak felé. Jó előre levette a kalapját, s igen nagy óvatossággal köszöntötte őket a maga földjén.

- Adjon az Úristen mindenkinek mindent!

A magyar őrnagy menten odajött hozzá, s parolát is adott. - Szerencséje van, ember!

Valóban az lehet, azt láthatta Mózsai a többiek arcáról, mert a német meg az olasz még fölemelték valahogy a kezüket a sapkájukhoz, hogy a köszöntését fogadják, de a román, az biccenteni is elfelejtett.

- Ideje - vallotta be Mózsai.

- Itt megy a határ, lássa - mutatott a magyar őrnagy a cövekre -, erre aztán úgy ügyeljen kend, hogy el ne mozdítsa senki!

- Pedig nem ártana neki.

- Micsoda? - hökkent meg az őrnagy.

- Ha például bévinnénk Brassóba, hogy megláthassák ott is. Mosolyra virult az őrnagy veres képe. Súlyos, nagy kezével megveregette a Mózsai vállát s hátrapislogott a többiekre.

- Majd az is eljön még - mondotta halkan, hogy azok ne hallják -, ne féljen semmit...

- Én nem is. Csak más se féljen.

Az őrnagy ránevetett, s kihúzott a zsebéből egy nagy bőrtárcát. Abból is egy jókora szivart, s odanyújtotta.

- Hát most már jobb lesz ezentúl, úgy-e?

- Azt Isten tudhassa csak - felelte Mózsai, s a szivart a füle megé szúrta.

Ettől az őrnagy egy kissé elkomolyodott.

- Hát itt megy a határ, lássa - kezdte tanítani -, a cölöpök között, egyenes vonalban. Látja jól? Álljon ide! Így. Most nézzen ettől a cölöptől ahhoz a lentihez. A ház magyar területre esik,

tehát maga magyar állampolgár. Az egyenes ott megy el a pajta sarkánál. Lássa? Annak a ganédombnak a közepén. Az a kis bódé ott, az már román részre esik.

- Híjnye, a ponciusát - hegyesedett ki Mózsi -, az már elég baj, hallja-e? Ezen segíteni köll!

- Mért lenne akkora baj? - csodálkozott az őrnagy.

- Mert oda jár nálunk az ember, ha a bajára megy. Az afféle épület!

Kacagott erre az őrnagy akkorát, hogy még a térdeit is megcsapkodta belé.

- Pedig nem kacagás ez - nézett reá Mózsi rosszállólag -, most ejszen útlevel kell ezentúl még a gyermekeknek is! Sze tán nem hagyhatom, hogy körülpiszkolják a házat?!

Több se kellett az őrnagynak. Elmondta mindjárt a többieknek is idegen nyelven a Mózsi gondját. Nevettek is rajta, ahányan voltak. De ezt már nem állhatta a természete, hogy így csúffá nevéssék az idegenek. Srófolt hát egyet az eszin, s elkezdte mindjárt.

- Még tiszta szerencse, hogy a ganédomb felett ilyen szépen megosztóznak az urak. Lám, éppel felibe vágják.

- S az mért szerencse? - kérdezte még mindég heherészve, újabb tréfára készen az őrnagy.

- Csak azért, mert így legalább mindegyikükre jut egy tarisznyárávaló - vágott Mózsi a szemével, s a villantásában benne volt az is, hogy no, most már nevetettek keveset magatokon is, lám.

De nem nevettek azok. Tették magukat, hogy a fülükön túl nem jutott a szó. Föl is kerekedének azon nyomban tovább az erdő felé. De most már a magyar őrnagy se kacagott vissza. Kezét se nyújtotta, még csak szóval sem búcsúzott.

- Furcsák vagytok - csóválta meg Mózsi a fejét -, amíg ti nevettek rajtam, addig tetszett a dolog. De ha én nevetek egyszer rajtatok, akkor egyszeribe urak lesztek megint. Na jól van, na.

A cölöpnél két katonát hagytak hátra az urak. S hogy az igazságon csorba ne essék, hát egy magyart meg egy románt.

A magyar menten füttyörészni kezdett, felakasztotta puskáját az egyik almafára, ledobta a sapkáját, leoldotta a derékszíját is és elhevert a fűben. A román peckesen sétált a maga oldalán, vállra vetett fegyverrel, szigorúan.

- Nincs meged, koma? - szólt át hozzá a magyar. A román megállt és bámulni kezdte az eget.

- Nem tudsz magyarul?

- Mit akar ez? - fordult a román Mózsihoz a maga nyelvén. - Azt kérdi, hogy tudsz-e magyarul?

- Nem tudok.

- Meg hogy meged van-e? - Az van.

- Azt mondja, hogy nem tud magyarul, és melege van - vitte át a szót Mózsi a magyarhoz.

- Hát mondja meg neki, hogy tanuljon meg, s vesse le a zubbonyát.

- Mit mond? - kérdezte most már kíváncsian a román. - Hogy tanulj meg magyarul, és ved le a zubbonyodat!

A román gondolkozott egy keveset, aztán lecsúszította válláról a puskát, s lefektette a fű közé. Körülnézett, majd a derékszíját is leoldotta nagy vigyázkodással. Végre leült.

- Ha valami tisztet látsz jönni, szóljal - nézett Mózsi aggódalmasan.

Most már a magyar kérdezte meg: - Mit mond a szőrös nyelvü?

- Hogy ha tisztet látok, szóljak neki.

- Ne félj, koma, nem jönnek azok most erre - vigasztalta a magyar a románt a maga nyelvén.

Hogy Mózsi ezt is átfordította, egészen megnyugodott a román. Végighevert a fűben, dohányt vett elő a zsebiből meg papírt és sodorni kezdett. Kedvet kapott ettől a magyar is. Elővette a cigarettás dóznit.

- Szívott-e már magyar cigarettát, apám? - Én aztán soha - vallotta meg Mózsi.

- Na gyújtson rá akkor.

Alig szippantottak kettőt-hármat, újra kikíváncozott a magyarból a szó.

- Hát katona volt-e? - Hajjaj.

- A románoknál?

- Ők legalábbis azt hitték.

Megnyekent ettől a beszédől a magyar ott a fűben, mintha csiklandozták volna.

- Tán nem úgy volt? - Nem hát.

- Ezt nem értem.

- Nehéz is - ismerte el Mózsí -, hova valósi maga? - Én Dunántúlról.
- Hát ide figyeljen. Két esztendeig szógáltam náluk. Érti-e?
- Ezt hogyan érteném - bólintott a dunántúli -, nekem is két esztendőm telik a jövő héten.
- Na lássa. A különbség csak az, hogy én mégsem voltam távol innen egy hónapra sem, a két esztendő alatt.

- Tán ide osztották be valahova?

- Azt ők tudják, hogy hova osztottak s hova nem. Velem az úgy volt, tudja, hogy helyettem a rókák szolgáltak, meg a vaddisznók. - Nana - hitetlenkedett a katona.

- Nem hiszi? - sértődött meg Mózsí. - Pedig az úgy vót! Bémentem a kaszárnyába, ahajt ni, Brassóban, s még neki se öltözhettem, már kérdi a plutonér. Örmester az maguknál, vagy olyanforma. Kérdi: mi a mesterséged? Mondom, hogy ni, ez és ez. Vadór meg efféle. Igen? - kérdi -, hát vadászni tudsz-e? Ha én nem, akkor ki? - kérdem én. - Hát rókát tudnál-e löni? - Én akár most rögtön. Na, mondta a plutonér, hát ide figyelj: az alezredes úr feleségének rókabunda kell, érted-e? - Értem - mondom -, sze lehet ezt érteni. - Nahát, aszongya, ahány rókabőrt hozol, annyi hét szabadságot kapsz. - Huncut állat a róka, mondom én, kell hozzá két hét. Hát legyen két hét, legyint a plutonér. Hát így volt ez, lássa. S én minden második hétfőn beállíték tisztességgel a kaszárnyába, s letettem az örmester úr elé egy rókabőrt. Még egy pohár cujkával is megvendégelt ilyenkor. Osztán, hogy meguntam a rókát, elkezdtem: plutonér úr, nyestbőr nem kell? Dehogyan nem, mondotta ő. Csakhogy az még huncutabb ám a rókánál is - így én -, s a bőre tízszer annyit ér! Na, mondotta, tudod mit? Egy nyestbőr: egy hónap. Aztán így is lett. Vaddisznóért három hét, vidrabőrért újra egy hónap. Nyulat, azt úgy vittem neki ráadásba, hogy jókedve legyen. S biza: hamarabb elfogya a két esztendő, mint a vadállatok itt fent a Kommandón.

- Az áldóját, hát itt így ment? - csodálkozott a magyar. - Így hát.

- Biza nálunk ezt nem lehet.

- Nocsak, nem is kívánom - szögezte le Mózsí.

A román, ott túl a maga oldalán csak ült ezalatt nagy búsan, és szívta a dohányt. Néha félszeggel feléjük sandított s a cölöpre, hogy nem történt-e vele valami. De ott volt az, ahova leszárták, az almafa alatt.

Mózsí elkezdte számba venni a fákat. Hat belőlük Magyarországra esett, hét pedig odaát maradt, Romániában. Ez kissé elrontotta a kedvét. Hiába, mégiscsak látszik, hogy prefektusi almák, arrafele húznak.

Ahogy ott vizslatta a fákat, egyszerre csak megakadt a szeme azon az egy megmaradt almán. Ott sárgállott, éppen a cölöpön túl valamivel, Romániában. Na, itt segíteni kell az igazságnak, határozta el nyomban.

Lassan arrafele lépkedett, mintha csak a fák állapota érdekelné. A katonák sem törődtek vele. A magyar búszulta a maga két esztendejét s valószínűleg azt tehette a román is, mert igen árvának látszott. Mózsí pedig addig sündörgött, míg odaért az alma alá. Hirtelen kinyúlt érte és letépte a fáról.

De már ezt a mozdulatot meglátta a román is és egyből talpra szökött.

- Állj!

- Sze állok én - csudálkozott rá Mózsí ártatlanul. - Mi van a kezében?

- Alma.

- Mit akarsz vele?

- Ugyan mit? Viszem haza. - Azt nem lehet.

- Netene. Mért nem?

- Mert az román alma! Innen volt a cöveken!

- Az én almám, te! - ágaskodott Mózsiban a lélek.

- Az lehet, de azért román alma - erősködött a katona is.

- Alma: alma! S ha az én fámon van, tán csak leszedhetem? - Hát azt le - békült meg a román a paraszti igazság előtt. - Nahát!

- De át nem viheted. - Nem-e?

- Azt nem.

- Haza se? A házamba?

- Oda se. Román alma. Romániában kell maradjon.

- Te bolond - váltott egyet Mózsí az eszén -, sze azért hazaviszem, azért nektek marad!

- Hogyan? - álmétködött a román.

- Hát úgy, ni - mutatott Mózsí a bódé felé -, ha meg is eszik a gyerekek Magyarországon, csak kikakálják Romániában megint! A katona arca elsötétedett.

- Csúfolódsz velünk?

- Én - tette kezét Mózsai a szívére -, én soha! Ti tanítottátok, még a ti jegyzőtök ragasztotta ki a község háza falára a nagy, színes képet, hogy nem vész el semmi, ha a ganéra jól ügyel az ember. Hát ott van, most ügyelhetitek. Még ami ideát terem, az is nektek jut, hát mit beszélés!

S azzal, mintha csak véletlen volna, kiesett a kezéből az alma és jó méternyire túlgurult a cöveken. Mózsai meg szintén átlépett utána és fölvette.

- Tessék - nyújtotta oda a magyarnak -, jól esik ez, ha melege van az embernek.

A román már nem szólott, csak állt nagy búsan és nézett az alma után. A magyar meg elővette a bicskáját és kettévágta.

- Adja oda a komának - nyújtotta az egyik felét -, ne mondja, hogy rossz emberek vagyunk.

A román szó nélkül átvette és beléharapott. Még a csutkáját is megette. Mózsai meg nézte, hogyan fogy el az utolsó alma is a cövek két oldalán, aztán csak ennyit mondott:

- Félek, így gondolták ezt Bécsben is.

De ezt már nem érthette sem a magyar, sem a román.

Aztán, hogy a dél már erősen tovajárt, csak kiszólt az asszony is a házból, hogy ejszen enni is kellene valamit, mert ez a nap se sokkal más, mint a többi, amiért éppen most teszik csúffá a Kommandót.

- Kerüljön beljebb maga es - szólt oda Mózsai a magyar katonának, aztán elmondta a románnak is ugyanezt.

A magyar, az menten fölkel a gyepről, csak éppen annyi kívánsága volt, hogy ameddig ő bent van, állana egy gyerek kint az udvaron, hogy láthassa valaki, ha visszajönnének a tiszt urak. A román, az már aggodalmasabbnak mutatkozott.

- Az már a magyaroké, az a ház - mondotta -, hogy mehessek én oda?

- Enyim a ház - bökött Mózsai a saját mellére.

- Jó, jó - búslakodott a másik -, de te is magyar vagy!

- Sze eddig is az voltam - bosszankodott föl Mózsai -, mégis járt nálam még a prefektusok is!

De a románnak ettől sem vidult föl a kedve.

- Az más volt - mondotta -, mert mi parancsoltunk akkor nektek. - Aztán másként nem is tudtok bejönni egy házba, csak úgy, ha ti parancsoltok ott? - csóválta meg Mózsai a fejét.

- Másként nem láttok szívesen - hümmögött a román -, tudjuk mi azt. Csak úgy, ha muszáj.

- Hát most nem muszáj, te bolond - veresedett el Mózsai -, oszt ládd, mégis behívtalak! De tőlem itt rohadhatsz a pusztá földön, ha ilyen nehéz a fejed!

- Na látod - keseredett el még jobban az istenadta -, én rohadhatok, de bezzeg a másikat nem hagynád...!

A sok beszéd-től türelmét vesztette a magyar katona is. - Mit nyekereg a koma?

- Azt, hogy nem gyühet az ebédhez, mert az én házam Magyarországon.

- Attól jöhet bátran. Én vagyok most a karhatalom s én megengedem. Hallod-e hé? Gyere, koma! Háj, háj, gyere na, hogy essék beléd a rosseb!

Azzal csak átlépett a cöveken s karon ragadta a románt. - Gyere na, kolléga, sze nem eszlek meg, csak ebéd után! Vonszolta magával, az meg hagyta, hogy vigyék. Hát így kerültek végre hármában az asztal mellé.

Valami nagy ebéd nem volt, csak egy kis nyúltokány puliszkával. A tokánynak megörvendett a magyar, de a puliszkát erősen nézte. Annál jobban nekiesett a román.

- Jó mamaliga - ismerte el faltában, és ahogy csámcsogott, a tokánylé mind végigfolyt az állán.

- Miféle pogány étel ez a sárga? - kérdezte a magyar. - Ez? Pulicka.

- Hát maguk itt oláhul élnek?

- Mi úgy élünk, ahogy lehet - rándította meg Mózsai a vállát. De azért elfogyott a tokány is, a puliszka is. Még a kovászos uborkából is csak a lé maradt meg.

- Várjanak csak - állott föl Mózsai az asztal mellől -, ezt ma megünnepeljük!

- Micsodát? - kérdezte a dunántúli.

- Hát, hogy így összekerültünk hárman egy asztalhoz, s még csak halott sincs egy se.

Azzal elővett a szekrény mögül egy nagy, hasas korsót s három poharat is hozzá a polcra.

- Na, Isten éltesen mindenkit odahaza! - Ez mi? - kóstolta meg a magyar.

- Fenyővíz.

- Víz? Bárcsak minden második patakban ilyen folyna! Azzal egy hajtásra kiitta az egésztestet. A román, az csak úgy szopogatta, lassan. Kiveresedett a füle tőle, de nem szólt egy szót sem.

- Aztán mért mondta az előbb, hogy mindenkit odahaza éltesen az Isten? - kíváncsiskodott a magyar.

- Mert úgy jó az - felelte Mózsi -, magát a Dunántúlon, ezt itt a Regátban, s münket meg a magunk födele alatt.

Hát erre a dunántúli sem mondhatott egyebet, mint hogy sóhajtott egy nagyot. A sóhajtást a román is átvette, pedig azt sem tudhatta szegény, hogy miről volt szó.

- Kérdezze meg tőle, hogy miért sóhajtott - adta föl a leckét a magyar.

- Hát csak úgy - vonogatta meg a román a vállát -, az ember sóhajt néha. Talán azért, mert jó volna már hazamenni.

- Na lássa - magyarázta el Mózsi a dolgot a dunántúlinak -, ahány katona, mind egyet gondol az egyenruhában.

- S mégis háború van - így a dunántúli. - De nem a katonák csinálják.

- Hát ez igaz.

Aztán újra megittak egy-egy pohárral abból a fenyővízből. S esment eggyel.

- Hát azt kérdezze meg tőle - veresedett neki a magyar -, hogy mi a nyavalyának kell nekik Erdély, mikor az örökké a miénk volt? - Ezt hiába kérjük, mert ennek nem kell, csak a hazamenés - igyekezett Mózsi elejét venni a bajnak. De a dunántúli nem hagyta magát. - Hát akkor kinek kell?

- Mit tudom én. Tán a királynak. Vagy a préfectusainak.

- Na, csak kérdezze meg tőle!

Hát Mózsi meg is kérdezte. Úgy felkapta ettől a román a fejét, mint a ló, ha farkast érez.

- Mert Erdély román föld! - mondta ki az ítéletet. - S mért román, te? - faggatta Mózsi.

- Mert román. Románok laknak benne. - Hát én mi vagyok?

- Te magyar vagy.

- S akkor mért román föld az enyim? - Azért, mert román.

- Mit mond? - kíváncsiskodott a dunántúli. - Azt mondja, hogy Erdély román.

- Román a keresztanyja térde, mondja meg neki! - pattant föl a magyar. - Erdély ezer esztendeje a miénk!

De meg se várta, hogy Mózsi kitátsa a száját. Fölugrott nagy mérgesen s rádobbantott lábával a padlóra.

- Magyar! - ordított a románra. - Érted? Ez itt magyar!

A román behúzta fejét a vállai közé és laposakat pislogott. De azért nem engedte a magáét.

- Rumuny - nyögte konokul.

- Magyar! - dőngette a másik vadul a padlót. - Rumuny...

- Magyar!

- Rumuny...

Addig, hogy egyszer csak akkorát dobbantott bakancsával a nekimérgesedett dunántúli, hogy nagy reccsenéssel beszakadt a padlódeszka. Erre aztán abba hagyták s nézték nagy búsán mind a ketten a kártételt.

- Semmi az - vigasztalta Mózsi a két katonát -, láttunk mi már ilyet máskor is errefele. Inkább igyunk rá egyet!

Szólanul vették kezükbe a poharakat.

- A magyar Erdélyre! - virágzott ki a dunántúli. - A román Erdélyre! - borult el a román.

Ekkor fölemelte Mózsi is a poharát.

- Vissza az egész - mondotta -, igyunk egyszer már a gazdára is, akié a gond, meg a munka, ha a veszekedésben beszakasztják alatta a padlót.

Ettől aztán a dunántúli is elcsöndesedett. Megitta a pálinkáját s visszaült az asztal mellé. Csak nézte a románt, de nem szólt. Az is őt. Mintha egymás temetésire készültek volna, úgy ültek ott. Annál játékosabb kedve lett Mózsinak.

- Tudják mit? - kezdte. - Tegyük egy próbát! Olyant, amilyent Bécsben cselekedtek az urak, amikor kigondolták ezt a határt itten. - S azt miként? - figyelt föl a két katona.

- Egyszerű az - oktatta ki őket Mózsi -, kezdje el mindegyikök a maga nótáját, de azt aztán úgy, ahogy csak bírja erővel. Én meg majd kisirülök s meghallgatom kintről, hogy melyiké hallatszik erősebben. Annak léssen igaza.

A dunántúlinak egyszeribe tetszett a multság. Tele is szívta magát levegővel s akkorát

rikkantott, hogy a macska menten az ágy alá szaladt.

Sárgalábú mindenit az anyádnak! Hej, de engem szeress, ne az öregapádat...! De mert nincsen annyi hajad szála, hej, de hajad szála...

S úgy fújta, de úgy, hogy az a kiveresedett képe majd meghasadt belé.

- Ez már igen - bólintott Mózsai vidáman -, ez már ejszen legyőz minden másféle igazságot. Te szegény román, akár el se kezdjed. De ettől meg a román borzolódott föl, s nekifogott nagy kacskaringósan egy regáti szirbának. Még az izzadság is kiütött rajta a nagy igyekezettől.

- No, csak fújjátok - adta ki Mózsai a parancsot -, én majd kintről meghallgatom, hogy melyiktök tudja jobban.

Azzal már ment is kifelé. Az asszonynak csak odakacsintott a konyhában, értett az már abból is és nem kérdezett semmit. Az a kettő meg úgy nekifogott odabent az éneklésnek, hogy majd megindult fölöttük a ház.

- Tán nem lakodalmat ülnek odabé? - kérdezte meg a gyerek, akit őrt állni kitétek volt.

- Vaj, igen - adta meg Mózsai -, münk pedig szöktessük a menyasszonyt.

Azzal csak sirült föl az almafákhoz, megmarkolta a cöveket s egyből kirántotta. Nézte, hogy hova szúrhatná, de nagyon elvinni nem merte mégse. Csak éppen egy almafával odébb. Hadd legyen mégis a magyarnak több igaza, bár egy almafával.

Mikor megvolt ezzel s éppen nézte, hogy mit tehetne még, egy ember bújt elő hátulról, a domb mögül. Megismerte mindjárt: Fili- mon volt, a verespataki pakurár. Nagy fene batyuval húzódtott a ház felé. Mögötte a kutyája.

- Hát te hova mégy, Filimon?

- Vigyázz - súgta az ijedten -, vannak itt katonák valahol? Mózsai a házra mutatott.

- Nem hallod őket?

Filimon hallgatózott, aztán megkérdezte. - Ölik egymást?

- Nem a.

- Hát mért ordítanak úgy?

- Csak egy kis politikai hangverseny.

Hallgatta Filimon egy darabig a rettentő hangzavart, de aztán csak rántott egyet a batyuján.

- Na, Isten segítsen! Én megyek. - Hova, te?

- Hova? Át. Csak nem maradok itt, ezeknek!

- Mért? Sze éppen úgy élhatsz ezentúl is, mint eddig. Juhok s legelők maradnak.

Filimon megrázta a fejét.

- Hogyne. Három napja vannak itt s már négyszer hallottam, hogy bűdös oláh vagyok. Hát akkor inkább átmegek. Brassóban van az öcsém, tudod.

Mózsai rosszállólag csóválta meg a fejét.

- Ej, Filimon, Filimon. Hát én hány pofot kaptam a huszonkét esztendő alatt? S hányszor ordítottak rám, hogy bűdös magyar vagyok? Mégse mentem sehova.

- Az más - rántotta meg a vállát a verespataki -, nem volt hová! De nekem van. S aztán úgyis visszajövök én még ide, azt tudom. - Ide?

- Ide.

- S azok mit szólnak majd hozzá? - bökött Mózsai a ház felé. Filimon lenézően legyintett.

- Azok? Hol lesznek azok akkor! Köpött egyet, aztán kezét nyújtott.

- Nem baj, Mózsai. Majd megmentődünk. Mindegyikünk a magától.

- De én nem is akarok ám megmentődni a magamától, hallod-e? - vetette föl Mózsai a fejét.

- Örvendek, hogy itten van, ha még oly rusnyán ordibál is!

Filimon nézett rá egy darabig, aztán elmosolyodott keserűen. - Hadd el, így beszéltem én is huszonkét évvel ezelőtt. De aztán megtanultam rendre. Hogy nem én kellek annak a bukaresti úrnak, meg a többi regátinak, kellek a nyavalyát. A zsír kell, meg a fa kell, meg a túró kell, meg mit tudom én. Az adó kell, meg a katona. Na, Isten segítsen!

Indult volna, de Mózsai megállította.

- Állj meg - szólott utána -, nesze útravalónak!

S kivette a füle mögül az őrnagy szivarját. Szép, ropogós, barna szivar volt. Filimon megnézte, elvigyorodott s bedugta a tüszőjébe. - Találkozunk még, Mózsai.

- Elég baj lesz. - Isten segítsen! - Isten, Isten...

Már ment is Filimon. Mózsai meg nézett utána, s egyszeribe olyan rossz kedve lett, mint a hegynek, amikor felhő száll föléje. - Mi baj, apám? - jött oda a fia. - Mit akart Filimon bá?

- Tévedés történt Bécsben - jelentette ki Mózsai a bajt. - Ugyan mi? - kíváncsiskodott a gyerek.

- Aki idevaló, az elmegy. S aki nem idevaló, az ordít bent a házban.
- Többet tettek, mint kellett volna, az a baj - vélte kicsi Mózsi. - S ezt hogy érted, te?
- Én úgy, ahogy már tegnap is mondtam - bölcsködött a gyerek -, a kimenetel szabályos volt, de a bójövetellel takarékoskodhattak volna.

Már éppen kezdte elővenni őket a búsulás, amikor csak omlottak alá az erdő felől a tiszt urak.

- Vigyázzanak! - szökött be Mózsi az elkéülten bömbölő katonák közé. - Úgy megnyerték a versenyt mind a ketten, hogy már a tiszt urak is itten vannak!

Ugráltak is kifele, a román is meg a magyar is. Nyargaltak vissza az almafák közé, kapták magukra a puskát, derékszíjat. Csak nézték, hogy hol a cövek, s már szöktek melléje, kétoldalt. Törődtek is azok, hogy egy almafával több van-e a maguk oldalán, vagy kevesebb.

De még az urak se bajoltak azzal. Elöl ment a német, nagy léptekkel, mint aki születésénél fogva ura mindenféle hegynék, még a Kommandónak is. Mögötte aprított az olasz, az se nézett se jobbra, se balra. A román s a magyar csak éppen, hogy intettek a maguk emberének, s mentek lefele nagy sietve a másik kettő után, mint gazda mögött a kutya. Meg se látták Mózsit, ahogy ott a ház előtt billentett egyet a kalapján. Volt gondja mindegyiknek a maga bajával, nem hogy még egy székellyel is törődhetek volna.

Így aztán Mózsi magára maradt a láthatatlan új országhatárral. - Na, Isten - vakarta meg a fejét -, Te ezt megcsináltad. Én igazíték rajta egy fára valót, s most esment rajtad a sor. Hallám, mire jutsz velünk, ha azt akarod, hogy élni is lehessen!

Azzal szemére húzta a kalapját s nézte, hogyan cökletnek lefele a kétféle katonák.

